

ÛCZBA 1

Ò KASZĚBSCZI GŌDCE

ROMAN DRZĚDŹŌN, DANUTA PIOCH

KaszĚbsczi jĕzĕk mŏ apartnĕ zwĕczi. Je jich szesc (Jĕzyk kaszubski ma odrĕbne gŏski. Jest ich sześć).

Jak sĕ mŏta.	<i>Jak siĕ macie.</i>	(<i>ã</i> – nosŏwka, wymawiana jak <i>a</i> nosowe)
Dobri dzĕń.	<i>Dzień dobry.</i>	(<i>é</i> – wymawiane pomiĕdzy <i>e</i> i <i>y/i</i>)
Witŏmĕ serdeczno.	<i>Serdecznie witamy.</i>	(<i>ĕ</i> – wymawiane pomiĕdzy <i>e</i> , <i>a</i>)
Witŏj.	<i>Witaj.</i>	(<i>ô</i> – dŹwiĕk poŕedni miĕdzy <i>o</i> , <i>e</i> ; wym. jako <i>ö</i>)
Wszĕtczĕgŏ bĕlnĕgŏ.	<i>Wszystkiego dobrego.</i>	(<i>ò</i> – dyftong, wymawiana jako <i>le</i>)
Do ùdrzeniŏ.	<i>Do widzenia. Do zobaczenia.</i>	(<i>ù</i> – dyftong, wymawiana jako <i>lu</i>)

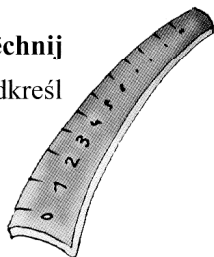
Pŏlĕte (polecenia):

napiszĕ – napisz

pŏdsztrĕchnij

– podkreŝl

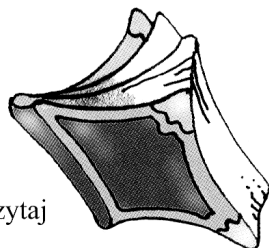
pŏslĕchŏj – posłuchaj

pŏwtŏrzĕ – powtŏrz

przczĕtŏj – przczytaj

Cwiczĕnk 1

Wĕmawiŏj sŏwa z apartnyma kaszĕbsczima zwĕkama (Wymawiaj sŏwa ze specyficznymi kaszubskimi gŏskami):

ã – gĕs, sĕk, pĕk, rĕka, gĕba, zĕbĕ, celĕ, rĕdo, chĕc, piĕc, zĕc (gĕŝ, sĕk, pĕk, rĕka, twarz, zĕby, cielĕ, ochoczŏ, chĕć, piĕć, ziĕć);

é – chlĕb, sĕr, mlĕczny, piĕck, dwierze, biĕda, grzĕch, brzĕg, sĕw (chleb, ser, mleczny, piec, drzwi, bieda, grzech, brzeg, siew);

ĕ – mĕma, bĕlĕca, chĕcz, rĕba, flĕk, dĕtk, zĕma, chĕra, dĕsza (mama, bylica, chata, ryba, łata, pieniĕdz, zima, cho- roba, dusza);

ô – ptŏch, jŏ, pŏlc, prŏca, brzŏd, łgŏrz, biŏtka, sĕsŏd, zŏpis (ptak, ja, palec, praca, owoc, kłameca, bitwa, sĕsiad, zapis);

ò – ŏjc, ŏwca, pŏle, kŏło, mŏwa, prawŏ, chŏwa, wŏda, kŏza (ojciec, owca, pole, koło/rower, mowa, prawo, zwierzyna, woda, koza);

ù – wŭja, kŭch, fŭter, ũsznik, pŭdŏ, gŭcza, mŭcha, mŭr, kŭrŏn (wuj, ciasto, karma, skorek, pudŏ, guz, mucha, mur, kogut).

Cwiczĕnk 2

Przczĕtŏj wiĕrtĕ. Dŏj ŏsoblĕwĕ bŏczeniĕ na apartnĕ zwĕczi (Przczytaj wiersz. Zwrŏć szczĕgŏlnĕ uwagĕ na specyficzne gŏski):

Wŏznŏ wskŏza do czĕtaniŏ – w kaszĕbsczim jĕzĕkŭ zwĕczi sz, Ź, cz, dŹ sĕ mitczĕ, tej czĕtŏmĕ je jakno [s, Ź, ć, dŹ]. (Wĕzna wskĕzŏwka co do czytania – w jĕzyku kaszubskim gŏski sz, Ź, cz, dŹ sĕ miĕkkie, zatem czytamy je jako [s, Ź, ć, dŹ])

Uczmy siĕ kaszubskiego!

Od stycznia br. w „Pomeranii” jest wiĕcej niŹ kiedyŝ tekstŏw kaszubskich. Aby poszerzyć grono ich odbiorcŏw, wprowadzamy od bieŹącego numeru naukĕ kaszubskiego. Nasz miesiĕcznik zawiera juŹ co prawda staŏy dodatek edukacyjny „Najŏ Ûczba”, ale jest on kierowany przede wszystkim do nauczycieli i uczniŏw. Cykl „Kaszĕbsczi dlŏ wszĕtczych” ma słuŹyć pomocĕ tym wszystkim, ktŏrzy chcieliby opanować podstawy jĕzyka kaszubskiego.

Polecamy!
Redakcja

KaszĚbskŏ gŏdka

*KaszĚbskŏ gŏdka je baro pĕsznŏ,
Nĕ bŏ: „Co wies, to jinszŏ je piesń”*

*Niejedny mówią, drĕdzi gŏdają
Tamti zŏs kŏrbią, a ti plestają*

*Tu bŏmĕ roscą, a tam drzĕwiąta
Nierŏz są czĕpczi, a czasā kùrzāta*

*Jedny na frisztĕk jedzą prażnicā
Kŏl jinĕch zwie sā to jajecznicā*

*Kaszĕbi z Pŏlniŏ na ŏbiŏd czekają
Zŏs ti na Nordze na pŏlniĕ żdają*

*Bĕlŏcĕ rŏd lubią wĕmawiac „I”
Dze wszĕtcĕ jinszi gŏdają zwāk „I”*

*Chŏc czasā jeden z drĕdzĕgŏ sā smieje
Kaszĕb Kaszĕba wiedno zrozumie!*

Rŏmk Drzĕzdżŏnk

Cwicĕnk 3

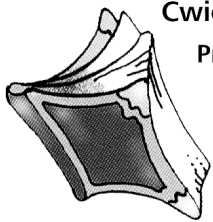

Wĕpiszĕ z wiĕrtĕ synonymĕ wedle mŏdła (Wypisz z wiersza synonimy według wzoru):

bŏmĕ – drzĕwiąta

Przĕ ŏżĕcym słowarza wĕjasnij znaczeniĕ wĕpisŏnĕch słŏw (Wyjasnij znaczenie wypisanych słŏw przy ŏżyciu słownika).

Cwicĕnk 4

Przeczĕtŏj (Przeczytaj):

**NA KASZĚBACH
CO WIES, TO JINSZŌ JE PIESŃ**

W ny rzeklĕnie je wiele prŏwdĕ. Kąsk jinaczi gŏdają Kaszĕbi z Nordĕ, jinaczi z Westrzŏdka, jinaczi z Pŏlniŏ Kaszĕbsczi. Kąsk jinaczi gŏdają w Jastarni, jinaczi we Wejrowie, jinaczi w Kartuzach, jinaczi w Kŏscĕrzĕnie, jinaczi w Brusach, jinaczi w Bĕtowie... Jejich gŏdczi jinaczą sā wĕmŏwą niechtĕrnĕch zwākŏw, akcĕntā a słowizną. Nā apartnosc mŏże ŏczĕc nawetka w sąsednĕch wsach!

Le nie je to prŏwda, że Kaszĕbi z Pŏlniŏ nie rozmieją Kaszĕbŏw z Nordĕ!

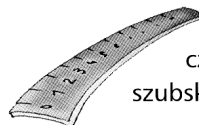
W pismieniznie a ŏczbie w szkŏlach ŏżiwŏny je kaszĕbsczi jāżĕk lĕteracczi.

Cwicĕnk 5

Wĕpiszĕ z tekstu niezrozumiałĕ słŏwka. Za pŏmŏcą słowarza przĕłŏżĕ je na pŏlsczi jāżĕk (Wypisz z tekstu niezrozumiałĕ słŏwka. Przy ŏżyciu słownika wyjasnij ich znaczenie).

Cwicĕnk 6

Pŏdsztrĕchnij w teksce pŏzwĕ kaszĕbscziĕch miast (Podkreśl w teksce nazwy kaszubskich miast).

Cwicĕnk 7

Pŏznŏj kaszĕbsczi alfabĕt. Pŏwiĕdz gŏ kŏmŏs (Poznaj alfabet kaszubski. Powiedz go komuś):

Do zapisĕnkŏ kaszĕbszczĕgŏ jāżĕka ŏżiwŏmĕ lacyńszczĕgŏ alfabĕtu. Do niechtĕrnĕch lĕtrŏw są dodŏnĕ ŏsoblĕwĕ znaczezi: sztriszczĕi (ĕ, ŏ, ŏ, ŏ, ŏ), kropczi (ĕ, ż), hŏczczĕi (q), daczczĕi (ŏ) i blewiązka (ā).

WIŌLDŻĖ LĖTRĖ (wielkie litery):

**A A A B C D E E E F G H I J K L M N Ń O
Ō Ō Ō P R S T U Ū W Y Z Ź**

mŏlĕ lĕtrĕ (małe litery):

**a a a b c d e e e f g h i j k l m n Ń o Ō Ō p
r s t u ũ w y z Ź**

dwuznaczi (dwuznaki):

CH CZ DZ DŹ SZ RZ

Cwicĕnk 8

Wĕpiszĕ z kaszĕbskŏ-pŏlsczĕgŏ słowarza czile słŏw, w jaczich wĕstąpią kaszĕbszczĕ apartnĕ zwāczĕ – nŏlepi z corŏz to wikszā lĕczbā lĕtrŏw (np. sā, sāk, bāks, sādza, sākŏcz, browāda...). Czĕtŏj je i zapiszĕ jich pŏlsczĕ znaczenia.

(Wypisz ze słownika kaszubsko-polskiego kilka słŏw, w ktŏrych wystąpią specyficzne kaszubskie gŏlski – najlepiej z coraz to wiĕkszā liczbā liter. Przeczytaj je i zapisz ich pŏlskie znaczenia).